

Vrouwenbesnijdenis

Vanuit islamitische- en medische perspectieven.

Inleiding:

“De mensen worden onderdrukt en de positie van vrouwen is naar mijn idee nergens zo slecht als in de islamitische wereld.” [...] In mijn ogen komt één element onvoldoende terug in de bestaande literatuur over verklarende factoren. Dit is de seksuele moraal van de islam. [...] Bij veel moslims komt deze moraal tot uitdrukking in de obsessie met het maagdevlies.¹ [...] De meest extreme manier om de maagdelijkheid te waarborgen is het wegsnijden van de clitoris, de buitenste en binnenste schaamlippen van het meisje en ten slotte het schrapen van de vaginawanden met een scherp voorwerp – een glasscherf, scheermes, mesje of aardappelmesje. Vervolgens worden de benen bijeengebonden zodat de vaginawanden aan elkaar kunnen groeien. Dit gebeurt in meer dan dertig landen waaronder Egypte, Somalië en Soedan. Voorstanders wijzen er namelijk op dat meisjesbesnijdenissen al bestond voor en in de tijd van Mohammed en dat de profeet Mohammed het niet nadrukkelijk verboden heeft. Deze zogenaamde infibulatie (letterlijk: dicht spelden) of hechting biedt een extra garantie bovenop de waakzame ogen van moeders, tantes, oma's en andere vrouwelijke bewakers.”² Deze beschrijving van vrouwenbesnijdenissen van opiniemaker Ayaan Hirsi Ali draagt wellicht bij aan de beeldvorming van vrouwenbesnijdenissen in het Westen. Vele organisaties, waaronder Amnesty International, zien vrouwenbesnijdenissen als een schending van de grondrechten van de vrouw. Hoe kan het dan dat vele moslims vrouwenbesnijdenissen uitvoeren? Klopt het dat de islam vrouwenbesnijdenissen voorschrijft op de hierboven beschreven manier? Zijn er onderzoeken die duiden op de schadelijkheid van vrouwenbesnijdenissen voor het lichaam?

Wij vonden dit een uitstekend startpositie om de islamitische- en medische perspectieven van de vrouwenbesnijdenis te onderzoeken. Voor deze paper hebben we daarom de volgende hoofdvraag opgesteld: ‘Wat zijn de islamitische- en medische perspectieven betreffende de vrouwenbesnijdenis?’ Aan de hand van de volgende deelvragen proberen we aan het eind tot conclusies te komen:

- *Wordt vrouwenbesnijdenis genoemd in de islamitische bronnen?*
- *Zo ja, hoe interpreteren de Islamitische geleerden deze religieuze teksten?*
- *Wat zijn de medische perspectieven op het gebied van de vrouwenbesnijdenis?*

Voor deze paper is gebruik gemaakt van een verscheidenheid aan bronnen, zodat de objectiviteit niet in het gedrang zou kunnen komen. De term die wordt gebruikt wordt in deze paper is de algemene term vrouwenbesnijdenis. Vele mensenrechtenorganisaties en de

¹ A. Hirsi Ali. *De Maagdenkooi*. Uitgeverij Augustus. Amsterdam: 2004. P. 9

² A. Hirsi Ali. *De Maagdenkooi*. Uitgeverij Augustus. Amsterdam: 2004. P. 12-13

overheid geven de voorkeur aan de Engelse term *Female Genital Mutilation (FGM)*. Door gebruik van deze term wordt duidelijk aangegeven dat het hier gaat om een schadelijke praktijk.

Islamitische bronnen

De voornaamste bronnen binnen de islamitische jurisprudentie zijn de Koran en de Soenna. Laatstgenoemde zijn de handelingen, uitspraken en goedkeuring van de Profeet Mohammed. In de Koran komt vrouwenbesnijdenis niet voor, maar er zijn verschillende overleveringen die terug te leiden zijn naar de Profeet Mohammed aangaande vrouwenbesnijdenis. Zo heeft de metgezel Abū Hurayrah overgeleverd dat hij de Profeet heeft horen zeggen “dat de natuurlijke aanleg (fitrah) vijf zaken zijn: de besnijdenis, het scheren van de edele delen, het knippen van de snor, het knippen van de nagels en het plukken van de okselharen.”³ Ook wordt er overgeleverd van de Profeet dat hij een vrouw genaamd Umm ‘Atiyyah al-Anṣāriyyah, die besnijdenissen uitvoerde in Medina, adviseerde over de juiste manier van de besnijdenis: “Ga niet tot het uiterste in het snijden; dat is beter voor de vrouw en meer geliefd bij de man.”⁴ Volgens een andere overlevering: “Neem slechts een beetje en ga niet tot het uiterste.”⁵ Daarnaast wordt er overgeleverd van Aisha dat de Profeet zei: “Wanneer een man tussen de vier delen komt (de armen en benen van zijn vrouw; wat duidt op coïtus) en de twee besneden delen elkaar ontmoeten, dan is de grote wassing verplicht.”⁶ De Soennitische geleerde ibn Hajar al-‘Asqalani gaf aan over de overlevering van Aisha: Wat met deze metafoor wordt bedoeld, zijn de besneden delen van de man en de vrouw.⁷

Islamitisch perspectief

Alvorens er een islamitisch oordeel wordt gegeven is het belangrijk een definitie te hebben van de vrouwenbesnijdenis. De besnijdenis wordt namelijk op verschillende manieren uitgevoerd:

- Incisie: een klein sneetje in de clitoris of in de voorhuid daarvan;
- Soenna: de voorhuid boven de clitoris wordt gedeeltelijk of helemaal weggehaald;
- Excisie: de clitoris wordt weggehaald;
- Clitoridectomie: de clitoris met (een deel van) de kleine schaamlippen wordt weggesneden;
- Infibulatie/Faraonische besnijdenis: na excisie worden de grote schaamlippen ruw gemaakt of deels weggesneden waarna de wondranden aan elkaar worden vastgemaakt;

³ S. al-Munajjid. *Is there any saheeh hadeeth about the circumcision of females?* Islam Q&A: 13 mei 2006. Geraadpleegd van <https://islamqa.info/en/answers/82859/is-there-any-saheeh-hadeeth-about-the-circumcision-of-females> op 22 januari 2020.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid. (De verwijzing naar de overleveringen zijn in de bron, hier herhaald: in Ṣaḥīḥ al-Bukhārī (5891), Ṣaḥīḥ Muslim (527), Ṣaḥīḥ Muslim (349), Sunan Abu Dawūd (5271), al-Tabarānī in al-Awsat en al-Bayhaqī in al-Shu‘ab. Deze hadith werd geclassificeerd als ṣaḥīḥ door al-Albanī in Ṣaḥīḥ Abī Dawūd.)

⁷ Ibid.

- Her-infibulatie wordt gewoonlijk uitgevoerd nadat een vrouw is bevallen, waarbij de vergrote vaginaopening door her-infibulatie weer verkleind wordt.⁸

Volgens de Saudische geleerde Salih al-Munajjid, en vele anderen, wordt vrouwenbesnijdenis gedaan door een klein deel van de voorhuid te snijden dat eruitziet als de kam van een haan, boven de uitgang van de urethra. De soenna is om niet alles af te snijden, maar eerder een deel ervan.⁹ De soenna besnijdenis is het verwijderen van de voorhuid van de clitoris, maar er moet rekening gehouden worden met de uitspraak van de Profeet Mohammed dat er niet veel dient weggehaald te worden. Deze manier van besnijden wordt ook gezien als een clitoriscapuchon correctie. Dit wordt ook de clitoriskapcorrectie genoemd. Dit is een kleine vrouwelijke genitale chirurgische procedure om overtollig weefsel te verwijderen. Deze operatie wordt tevens door meerdere erkende artsen uitgevoerd in heel de wereld waaronder in de Verenigde Staten en Nederland.¹⁰

De Indonesische Ulema Council (MUI) geeft aan dat de vrouwenbesnijdenis deel uitmaakt van de islamitische leer en dat dit hun grondwettelijk recht is.¹¹ De Shāfi'is, de Hanbali's en anderen stellen volgens de bekende mening in hun wetschool dat het besnijden van vrouwen verplicht is. Echter, vele andere geleerden zijn van mening dat dit niet verplicht is voor vrouwen; het is eerder aanbevolen zaak en een eer voor hen.¹² Over de periode wanneer er wordt besnijden is geen overeenstemming. Al-Mawardi stelde dat zowel de man als de vrouw vóór de adolescentie moeten worden besneden.¹³

Elke snede van de clitoris, van de kleine schaamlippen of grote schaamlippen wordt beschouwd als tegen de soenna-besnijdenis. Stiksels en verklevingen van de schaamlippen leiden tot sluiting van de urethrale gehoorgang waardoor een overdekte ruimte achter blijft die moeilijk te reinigen is. Ook veroorzaakt het kleine gaatje links psychologische en fysieke problemen voor beide geslachten in het begin van hun huwelijksleven.¹⁴

De sjiiitische ayatollah al-Sistani stelt zich stellig op tegenover de andere vormen van besnijdenis. Hij stelt dat als het doel van de vrouwelijke besnijdenis de beschadiging van de clitoris is deze operatie niet goed is en niet als religieuze traditie beschouwd kan worden.

⁸ E. Bartels, A. van der Kwaak, , F. de Vries, S. Meuwese. *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis bij meisjes Inventarisatie en aanbevelingen*. VU & VU Medisch Centrum: Oktober 2003. P. 1

⁹ S. al-Munajjid. *Is there any saheeh hadeeth about the circumcision of females?* Islam Q&A: 13 mei 2006. Geraadpleegd van <https://islamqa.info/en/answers/82859/is-there-any-saheeh-hadeeth-about-the-circumcision-of-females> op 22 januari 2020.

¹⁰ Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009. P. 10

¹¹ Jewish Press Staff. *Indonesian Muslims Rejects Ban on Female Circumcision*. Jewish Press Staff: Januari 2013. Geraadpleegd van <https://www.jewishpress.com/news/breaking-news/indonesian-muslims-rejects-ban-on-female-circumcision/2013/01/24/?src=ataglance> op 22 januari 2020.

¹² S. al-Munajjid. *Is there any saheeh hadeeth about the circumcision of females?* Islam Q&A: 13 mei 2006. Geraadpleegd van <https://islamqa.info/en/answers/82859/is-there-any-saheeh-hadeeth-about-the-circumcision-of-females> op 22 januari 2020.

¹³ Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009. P. 47

¹⁴ Idib: P. 45

Indien de ingreep het meisje verwond is het verboden. Genitale verminking van vrouwen of het afsnijden van een deel van haar geslachtsdelen is zeker een misdrijf tegen meisjes en er is geen toestemming en rechtvaardiging voor ouders om deze operatie te doen.¹⁵

Een commissie religieuze moslimgeleerden en artsen in Egypte kwam in eerste instantie tot de conclusie dat de vrouwenbesnijdenis alleen door een professionele arts mag worden uitgevoerd. Ook gaven zij aan dat de besnijdenis, op de manier waarop het vandaag de dag wordt uitgevoerd, zowel fysieke als psychische schade bij vrouwen aanricht. Echter, toen zij stuitte op felle kritiek van mensenrechtenorganisaties kwam deze commissie tot een geheel verbod.¹⁶ De Egyptische geleerde Ali Gomaa stelde hierop: “De islam is een religie van kennis, leren en onderzoek. Hoewel FMG eerder werd beoefend als een sociale gewoonte, en niet als een religieuze kwestie, maakt de huidige stand van de kennis de ernstige negatieve effecten van dergelijke praktijken op vrouwen duidelijk. Als zodanig wordt het een religieuze verplichting om ondubbelzinnig te zeggen dat de praktijk van FMG vandaag verboden is in de islam.”¹⁷ Islam is zonder twijfel een religie die zich aanpast en zich ontwikkelt aan de veranderende omstandigheden van de wereld en de stand van de wetenschappelijke kennis. De blijvende inzet voor mensenrechten en waardigheid vereist actie van onze kant in de richting van de uitroeiing van FMG.”¹⁸

Medisch perspectief

De voorhuid is een integraal, normaal onderdeel van de uitwendige geslachtsorganen die de anatomische bedekking van de eikel en de clitoris vormen. De clitorale voorhuid ontwikkelt zich op dezelfde manier als bij de man.¹⁹ Er is variabiliteit in de dekking van de voorhuid bij een intacte eikel en clitoris. Sommige volwassen mannen hebben de eikel volledig bedekt met de voorhuid, terwijl anderen slechts een gedeeltelijke dekking van de eikel hebben. Op een vergelijkbare manier kan de eikel clitoris gedeeltelijk of volledig worden bedekt door de voorhuid; dit vertegenwoordigt slechts anatomische variatie.²⁰

Ritualistische besnijdenis omvat de onvrijwillige verwijdering van normaal, gezond genitaal weefsel van zuigelingen en kinderen voor religieuze, maatschappelijke of theoretische medische voordelen. Hoewel de hoeveelheid verwijderd genitaal weefsel variabel is, wordt de voorhuid van het mannelijk geslachtsorgaan verwijderd in bijna alle mannelijke besnijdenissen en wordt de clitorale voorhuid verwijderd in een vrouwelijke soenna besnijdenis.²¹ Als alleen de clitorale voorhuid wordt verwijderd, kan de fysieke manifestatie

¹⁵ A. al-Sistani. *Is besnijdenis voor de meisjes verplicht of aanbevolen?* Geen datum. Geraadpleegd op 28 januari 2020 van <http://www.sistani.org/persian/qa/0896/#24940>

¹⁶ A. Gomaa. *The Islamic view on female circumcision*. Dar al Ifta Elmisrya. Cairo: 2012.

¹⁷ Idib.

¹⁸ Idib.

¹⁹ Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009. P. 4

²⁰ Idib: P. 7

²¹ Idib: P. 3-4

subtiel zijn, wat een zorgvuldig onderzoek van de clitoris en aangrenzende structuren voor herkenning noodzakelijk maakt.²²

De clitoriskapcorrectie is enigszins analoog aan de besnijdenis bij mannen.²³ De meeste besnijdenissen worden gedaan vanwege religieuze en culturele traditie.²⁴ Daarnaast worden mannelijke besnijdenissen uitgevoerd vanuit een perspectief van genitale hygiëne. Echter, de clitoriskapcorrectie wordt bij vrouwen vaker uitgevoerd om vrouwen verhoogde opwinding te laten ervaren tijdens de coïtus. Dit wordt gedaan door het weefsel dat de kap vormt (de voorhuid) die de clitoris bedekt, te verminderen.²⁵

Tot op zekere hoogte wordt vermoed dat overmatig weefselvorming bij de clitoris ook kan leiden tot enkele hygiënisch gerelateerde problemen, waardoor het aantal bacteriën toeneemt en dit soms resulteert in wat gewoonlijk 'gist' of vaginale infecties wordt genoemd van dichtbij naar het vaginale kanaal.²⁶ Het is ook belangrijk om op te merken dat clitoriskapcorrectie soms ten onrechte wordt aangeduid als Clitoridectomie, wat een afstotende maatschappelijke of culturele handeling is en een vorm van vrouwelijke genitale verminking (FGM).²⁷

Over jongens besnijdenissen stelt Andrew L. Freedman van de American Academy of Pediatrics: “Aan de anti-besnijdenisactivisten zou ik willen voorstellen dat in plaats van je negatief te richten op de rechtbanken, je inspanningen beter worden besteed als de voorhoede positief zou worden onderwezen en dit te promoten, in plaats van om te winnen in de rechtbank voor de publieke opinie en om de cultuur te veranderen, zodat het hebben van een voorhuid het 'populaire ding om te doen' is.”²⁸ In het geval van besnijdenis hebben we een keuze die we aan ouders overlaten om zelf te verwerken en te beslissen in plaats van hen te dicteren. Dit lijkt misschien apart in een samenleving waarin besnijdenissen zelden worden uitgevoerd, maar het is logisch in de multiculturele wereld waarin velen van ons leven.²⁹ Het is ondenkbaar dat er ooit een onderzoek zal komen waarvan de resultaten zo overweldigend zijn dat besnijdenis voor iedereen verplicht of afgeschaft wordt, waarbij alle diepgewortelde religieuze en culturele overtuigingen teniet worden gedaan.³⁰ Moslims stellen dat als de Soenna-besnijdenis genitale verminking is, waarom is mannelijke besnijdenis dan geen genitale verminking? Als de Soenna vrouwenbesnijdenis verboden moet worden, wie kan dan

²² Committee on Bioethics. *Female Genital Mutilation*. The American Academy of Pediatrics: 1998.

²³ Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009. P. 8

²⁴ Freedman AL and FAAP M. *The Circumcision Debate: Beyond Benefits and Risks*. The American Academy of Pediatrics: 2016.

²⁵ Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009. P. 8

²⁶ Idib

²⁷ Idib: P. 9, 27

²⁸ Freedman AL and FAAP M. *The Circumcision Debate: Beyond Benefits and Risks*. The American Academy of Pediatrics: 2016. P. 2

²⁹ Idib.

³⁰ Idib.

garanderen dat ook besnijdenis door mannen niet wordt verboden? Ook verwijten zij dat de Joods-Christelijke traditie alleen opkomt voor de mannenbesnijdenis en niet voor de vrouwenbesnijdenis omdat dit niet bestaat in hun traditie.³¹

Over de andere vormen van vrouwenbesnijdenissen stelt de American Academy of Pediatrics (AAP) dat zij van mening is dat kinderartsen en kinder chirurgische specialisten zich ervan bewust moeten zijn dat deze praktijk ernstige, levensbedreigende gezondheidsrisico's voor kinderen en vrouwen met zich meebrengt.³² In een onderzoek van het VU Medisch Centrum worden deze gevolgen van genitale verminking zoals infibulatie en circumcisie als volgt opgesomd: shock, bloedingen, fistelvorming, in een latere fase genitale urineweg- en obstetrische complicaties alsook psychiatrische, psychosomatische en psychosociale effecten op het leven van jonge meisjes [...] Na de ingreep worden meisjes introvert, stil, teruggetrokken en vertonen gedragsstoornissen zoals eetstoornissen en angsten.' Verder kan genitale verminking leiden tot een posttraumatische stressstoornis." Binnen de wereld van de gezondheidszorg wordt vrouwenbesnijdenis beschouwd als een onaanvaardbare, ingrijpende verminking.³³

Conclusies

De islamitische- en medische blik gaan hand in hand als het gaat om de vrouwenbesnijdenis. De vrouwenbesnijdenis was een bekende praktijk in het pre-islamitische tijdperk en in de profetische periode. De juiste manier van de vrouwenbesnijdenis is het verwijderen van de voorhuid en is anatomisch vergelijkbaar met mannelijke besnijdenis. Het staat bekend als soenna-besnijdenis en dit type heeft geen schadelijke effecten op de gezondheid.

De islamitische en medische geleerden zijn het erover eens dat andere types van vrouwenbesnijdenis verwerpelijk en gevaarlijk kunnen zijn. Helaas zien we dat dit in de praktijk vaak wordt uitgevoerd. Dit is louter een culturele handeling, geen religieuze. Indien men zich bij zo'n handeling baseert op de islamitische religie, dan duidt dit op een gebrek aan kennis. Aan de anti-besnijdenis activisten, zowel voor man als vrouw, zou ik de woorden van Andrew L. Freedman van de American Academy of Pediatrics willen kopiëren door voor te stellen dat in plaats van een negatieve focus in internationale campagnes op de soenna-besnijdenissen en de rechtbanken te richten, je inspanningen beter worden besteed om de voorhoede positief te onderwijzen en te promoten van de juiste manier van besnijdenissen. Daarnaast dienen zij de artsen te trainen om de meest eenvoudige procedure van het (deels) verwijderen van de voorhuid.

Tevens is het belangrijk om te weten dat niet iedereen gekwalificeerd om zijn mening over een dergelijke kwestie te geven, tenzij men in staat is om islamitisch bewijsmateriaal te reproduceren, gekwalificeerd is om op betrouwbare wijze wetenschappelijke feiten te

³¹ A. Hussein. *Female Circumcision – The Hidden Truth. An Islamic practice that brings untold benefits to women.* Geraadpleegd van <https://www.asifhussein.com/2015/04/02/female-circumcision-the-hidden-truth/> op 1 februari 2020.

³² Committee on Bioethics. *Female Genital Mutilation.* The American Academy of Pediatrics: 1998.

³³ E. Bartels, A. van der Kwaak, , F. de Vries, S. Meuwese. *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis bij meisjes Inventarisatie en aanbevelingen.* VU & VU Medisch Centrum: Oktober 2003. P. 56

beargumenteren en over de vereiste hulpmiddelen beschikt om dit te doen. De islamitische geleerden laten zich over het algemeen niet veel beïnvloeden door wat de medici zeggen. Echter, we zagen in het voorbeeld van de Egyptische geleerden dat zij wel werden beïnvloed door de publieke opinie, omdat die aangaf dat elke vorm van besnijdenis schadelijk zou zijn. Wij geloven dat dit een tekort is aan wetenschappelijk kennis van zowel de islamitische bronnen als medische kennis.

Literatuur

- A. al-Sistani. *Is besnijdenis voor de meisjes verplicht of aanbevolen?* Geen datum. Geraadpleegd op 28 januari 2020 van <http://www.sistani.org/persian/qa/0896/#24940>
- A. Gomaa. *The Islamic view on female circumcision*. Dar al Ifta Elmisrya. Cairo: 2012.
- A. Hirsi Ali. *De Maagdenkooi*. Uitgeverij Augustus. Amsterdam: 2004.
- A. Hussein. *Female Circumcision – The Hidden Truth. An Islamic practice that brings untold benefits to women*. Geraadpleegd van <https://www.asiffhussein.com/2015/04/02/female-circumcision-the-hidden-truth/> op 1 februari 2020.
- Committee on Bioethics. *Female Genital Mutilation*. The American Academy of Pediatrics: 1998.
- E. Bartels, A. van der Kwaak, , F. de Vries, S. Meuwese. *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis bij meisjes Inventarisatie en aanbevelingen*. VU & VU Medisch Centrum: Oktober 2003
- Freedman AL and FAAP M. *The Circumcision Debate: Beyond Benefits and Risks*. The American Academy of Pediatrics: 2016.
- Jewish Press Staff. *Indonesian Muslims Rejects Ban on Female Circumcision*. Jewish Press Staff: Januari 2013. Geraadpleegd van <https://www.jewishpress.com/news/breaking-news/indonesian-muslims-rejects-ban-on-female-circumcision/2013/01/24/?src=ataglace> op 22 januari 2020.
- S. al-Munajjid. *Is there any saheeh hadeeth about the circumcision of females?* Islam Q&A: 13 mei 2006. Geraadpleegd van <https://islamqa.info/en/answers/82859/is-there-any-saheeh-hadeeth-about-the-circumcision-of-females> op 22 januari 2020.
- S. al-Munajjid. *Medical benefits of female circumcision*. Islam Q&A: 22 september 2005. Geraadpleegd van <https://islamqa.info/en/answers/45528/medical-benefits-of-female-circumcision> op 22 januari 2020.
- Sit Elbanat Khalid Mohamed Ali. *Safe Female circumcision*. Khartoum University – Sudan: February 2009.
- Task Force on Circumcision. *Technical report: Male Circumcision*. The American Academy of Pediatrics: 2012